

Judikatūras krājums

TIESAS SPRIEDUMS (pirmā palāta)

2023. gada 14. septembrī*

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 50. pants – *Ne bis in idem* princips – Par negodīgu komercpraksi piemērots sods – Soda krimināltiesiskais raksturs – Kriminālsods, kas dalībvalstī piemērots pēc citā dalībvalstī noteikta soda par negodīgu komercpraksi, bet kas ir kļuvis galīgs pirms pēdējā minētā soda – 52. panta 1. punkts – *Ne bis in idem* principa ierobežojumi – Nosacījumi – Procesu un sodu koordinācija

Lietā C-27/22

par lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu atbilstoši LESD 267. pantam, ko *Consiglio di Stato* (Valsts padome, Itālija) iesniegusi ar 2022. gada 7. janvāra lēmumu un kas Tiesā reģistrēts 2022. gada 11. janvārī, tiesvedībā

Volkswagen Group Italia SpA,

Volkswagen Aktiengesellschaft

pret

Autorità Garante della Concorrenza e del Mercato,

piedaloties:

Associazione Cittadinanza Attiva Onlus,

Coordinamento delle associazioni per la tutela dell'ambiente e dei diritti degli utenti e consumatori (Codacons),

TIESA (pirmā palāta)

šādā sastāvā: palātas priekšsēdētājs A. Arabadžijevs [*A. Arabadjiev*], tiesneši P. Dž. Švirebs [*P. G. Xuereb*] (referents), T. fon Danvics [*T. von Danwitz*], A. Kumins [*A. Kumin*] un I. Ziemele,

ģenerālvokāts: M. Kampos Sančess-Bordona [*M. Campos Sánchez-Bordona*],

sekretārs: Č. Di Bella [*C. Di Bella*], administrators,

ņemot vērā rakstveida procesu un 2023. gada 19. janvāra tiesas sēdi,

* Tiesvedības valoda – itāļu.

nemot vērā apsvērumus, ko snieguši:

- *Volkswagen Group Italia SpA* un *Volkswagen Aktiengesellschaft* vārdā – *T. Salonico, avvocato*, un *O. W. Brouwer, advocaat*,
- *Autorità Garante della Concorrenza e del Mercato* vārdā – *F. Scalfani, avvocato dello Stato*,
- *Coordinamento delle associazioni per la tutela dell'ambiente e dei diritti degli utenti e consumatori (Codacons)* vārdā – *G. Giuliano* un *C. Rienzi, avvocati*,
- Itālijas valdības vārdā – *G. Palmieri*, pārstāve, kurai palīdz *P. Gentili, avvocato dello Stato*,
- Nīderlandes valdības vārdā – *M. K. Bulterman*, *A. M. de Ree* un *J. M. Hoogveld*, pārstāvji,
- Eiropas Komisijas vārdā – *N. Ruiz García* un *A. Spina*, pārstāvji,

noklausījusies ģenerālvokāta secinājumus 2023. gada 30. marta tiesas sēdē,

pasludina šo spriedumu.

Spriedums

- 1 Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu ir par to, kā interpretēt Eiropas Savienības Pamattiesību hartas (turpmāk tekstā – “Harta”) 50. pantu, 54. pantu Konvencijā, ar ko īsteno Šengenas nolīgumu (1985. gada 14. jūnijs) starp Beniluksa Ekonomikas savienības valstu valdībām, Vācijas Federatīvās Republikas valdību un Francijas Republikas valdību par pakāpenisku kontroles atcelšanu pie kopīgām robežām, kura parakstīta Šengēnā 1990. gada 19. jūnijā un stājusies spēkā 1995. gada 26. martā (OV 2000, L 239, 19. lpp.; turpmāk tekstā – “Šengenas konvencija”), kā arī 3. panta 4. punktu un 13. panta 2. punkta e) apakšpunktu Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvā 2005/29/EK (2005. gada 11. maijs), kas attiecas uz uzņēmēju negodīgu komercpraksi iekšējā tirgū attiecībā pret patērētājiem un ar ko groza Padomes Direktīvu 84/450/EEK un Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 97/7/EK, 98/27/EK un 2002/65/EK un Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (EK) Nr. 2006/2004 (OV 2005, L 149, 22. lpp.).
- 2 Šis lūgums iesniegts tiesvedībā starp *Volkswagen Group Italia SpA* (turpmāk tekstā – “VWGI”) un *Volkswagen Aktiengesellschaft* (turpmāk tekstā – “VWAG”), no vienas puses, un *Autorità Garante della Concorrenza e del Mercato* (Konkurences un tirgus uzraudzības iestāde, Itālija; turpmāk tekstā – “AGCM”), no otras puses, par šīs iestādes lēmumu piemērot šīm sabiedrībām naudas sodu par negodīgu komercpraksi.

Atbilstošās tiesību normas

Savienības tiesības

Šengenas konvencija

- 3 Šengenas konvencija tika noslēgta, lai nodrošinātu Šengенā 1985. gada 14. jūnijā parakstītā Nolīguma starp Beniluksa Ekonomikas savienības valstu valdībām, Vācijas Federatīvās Republikas valdību un Francijas Republikas valdību par pakāpenisku kontroles atcelšanu pie kopīgām robežām (OV 2000, L 239, 13. lpp.) īstenošanu.
- 4 Šengenas konvencijas 54. pantā, kas ietverts tās III sadaļas “Policija un drošība” 3. nodaļā “*Non bis in idem*” principa piemērošana”, ir noteikts:

“Personu, kuras sakarā vienā Līgumslēdzējā Pusē ir pieņemts galīgais tiesas spriedums, nedrīkst par to pašu nodarījumu saukt pie atbildības citā Līgumslēdzējā Pusē, ar noteikumu, ka notiesāšanas gadījumā sods jau ir izciests, to izcieš vai to vairs nevar izpildīt atbilstīgi tās Līgumslēdzējas Puses tiesību aktiem, kurā spriedums pieņemts.”

Direktīva 2005/29

- 5 Direktīvas 2005/29 10. apsvērumā noteikts:

“Jānodrošina saskanība starp šīs direktīvas un spēkā esošo Kopienas tiesību aktu noteikumiem, jo īpaši, ja sīki izstrādātus noteikumus par negodīgu komercpraksi piemēro konkrētās nozarēs. [...] Šo direktīvu tādēļ piemēro tiktāl, ciktāl nav konkrētu noteikumu Kopienas tiesību aktos, kas reglamentē konkrētus negodīgas komercprakses aspektus, piemēram, prasības informācijai un noteikumus par to, kā informāciju pasniedz patērētājiem. Tā paredz patērētāju tiesību aizsardzību, ja attiecīgā nozarē nav konkrētu Kopienas tiesību aktu, un aizliedz tirgotājiem radīt nepareizu priekšstatu par produktu iedabu. Tas ir īpaši svarīgi attiecībā uz sarežģītiem produktiem, kas patērētājiem var radīt nopietnu apdraudējumu, piemēram, dažiem finanšu pakalpojumiem. Šī direktīva tāpat papildina Kopienas *acquis*, ko piemēro komercpraksi, kas rada kaitējumu patērētāju ekonomiskajām interesēm.”

- 6 Šīs direktīvas 1. pantā ir paredzēts:

“Šīs direktīvas mērķis ir dot ieguldījumu iekšējā tirgus pareizā darbībā un sasniegt augsta līmeņa patērētāju tiesību aizsardzību, tuvinot dalībvalstu normatīvos un administratīvos aktus, kas attiecas uz negodīgu komercpraksi, kura rada kaitējumu patērētāju ekonomiskajām interesēm.”

- 7 Minētās direktīvas 3. panta “Piemērošanas joma” 4. punktā ir noteikts:

“Ja šī direktīva un citi Kopienas noteikumi, kas reglamentē konkrētus negodīgas komercprakses aspektus, nonāk pretrunā, priekšroku dod minētajiem citiem Kopienas noteikumiem, un tos piemēro attiecībā uz šiem konkrētiem aspektiem.”

8 Atbilstoši šīs pašas direktīvas 13. pantam “Sankcijas”:

“Dalībvalstis nosaka sankcijas gadījumiem, kad tiek pārkāpti šīs direktīvas piemērošanai pieņemtie valsts noteikumi, un veic visus vajadzīg[o]s pasākumus, lai nodrošinātu šo sankciju piemērošanu. Šādām sankcijām jābūt efektīvām, samērīgām un preventīvām.”

Direktīva (ES) 2019/2161

9 Ar Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu (ES) 2019/2161 (2019. gada 27. novembris), ar ko groza Padomes Direktīvu 93/13/EEK un Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 98/6/EK, 2005/29/EK un 2011/83/ES attiecībā uz Savienības patērētāju tiesību aizsardzības noteikumu labāku izpildi un modernizēšanu (OV 2019, L 328, 7. lpp.), Direktīvas 2005/29 13. pants no 2022. gada 28. maija ir grozīts šādi:

“1. Dalībvalstis paredz noteikumus par sankcijām, ko piemēro par to valsts noteikumu pārkāpumiem, kuri pieņemti saskaņā ar šo direktīvu, un veic visus vajadzīgos pasākumus, lai nodrošinātu to piemērošanu. Paredzētās sankcijas ir iedarbīgas, samērīgas un atturošas.

2. Dalībvalstis nodrošina, ka, piemērojot sankcijas, attiecīgajos gadījumos ņem vērā šādus neizsmeļošus un indikatīvus kritērijus:

- a) pārkāpuma būtība, smaguma pakāpe, apmērs un ilgums;
- b) jebkura rīcība, kuru tirgotājs veicis, lai mazinātu vai novērstu kaitējumu, kas nodarīts patērētājiem;
- c) tirgotāja visi iepriekšējie pārkāpumi;
- d) tirgotāja pārkāpuma rezultātā gūtais finansiālais labums vai novērstie zaudējumi, ja ir pieejami attiecīgie dati;
- e) sankcijas, kas tirgotājam piemērotas par to pašu pārkāpumu citās dalībvalstīs pārrobežu gadījumos, ja informācija par šādām sankcijām ir pieejama, izmantojot ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) 2017/2394 [(2017. gada 12. decembris) par sadarbību starp valstu iestādēm, kas atbild par tiesību aktu izpildi patērētāju tiesību aizsardzības jomā, un ar ko atceļ Regulu (EK) Nr. 2006/2004 (OV 2017, L 345, 1. lpp.)] izveidoto mehānismu;
- f) jebkuri citi vainu pastiprinoši vai mīkstinoši faktori, kas piemērojami lietas apstākļiem.

3. Dalībvalstis nodrošina, ka gadījumos, kad jāpiemēro sankcijas saskaņā ar Regulas (ES) 2017/2394 21. pantu, ir paredzēta iespēja vai nu piemērot naudas sodus, izmantojot administratīvas procedūras, vai arī uzsākt tiesvedību naudas soda piemērošanai, vai abas iespējas, šādu naudas sodu maksimālais apmērs ir vismaz 4 % no tirgotāja gada apgrozījuma attiecīgajā dalībvalstī vai dalībvalstīs. [..]

[..]”

Itālijas tiesības

10 2005. gada 6. septembra *decreto legislativo n. 206 – Codice del consumo, a norma dell'articolo 7 della legge 29 luglio 2003, n° 229* (Legislatīvais dekrēts Nr. 206 par Patērētāju kodeksu saskaņā ar 2003. gada 29. jūlija Likuma Nr. 229 7. pantu; 2005. gada 8. oktobra *GURI* Nr. 235 kārtējais pielikums), tā pamatlietā piemērojamā redakcijā (turpmāk tekstā – “Patērētāju kodekss”), 20. panta 1. punktā ir paredzēts, ka negodīga komercprakse ir aizliegta.

11 Patērētāju kodeksa 20. panta 2. punktā ir noteikts:

“Komerccprakse ir negodīga, ja tā ir pretrunā profesionālās rūpības prasībām un tā attiecībā uz produktu būtiski kropļo vai var būtiski kropļot tā vidusmēra patērētāja saimniecisko rīcību, kuru produkts sasniedz vai kuram tas adresēts, vai vidusmēra grupas pārstāvja saimniecisko rīcību attiecībā uz produktu, ja komercprakse ir vērsta uz īpašu patērētāju grupu.”

12 Saskaņā ar šī kodeksa 20. panta 4. punktu par negodīgu komercpraksi tostarp ir uzskatāma minētā kodeksa 21.–23. pantā norādītā maldinošā prakse un šī kodeksa 24.–26. pantā minētā agresīvā prakse.

13 Patērētāju kodeksa 21. panta 1. punktā ir paredzēts:

“Komerccpraksi uzskata par maldinošu, ja tajā sniedz nepareizu informāciju un tādēļ tā ir nepatiesa vai ja tā jebkādā veidā, tostarp vispārējā sniegumā, maldina vai var maldināt vidusmēra patērētāju, pat ja informācija ir faktiski pareiza, attiecībā uz vienu vai vairākiem šeit turpmāk uzskaitītajiem elementiem un jebkādā gadījumā liek vai var likt patērētājam pieņemt lēmumu veikt darījumu, kādu viņš citādi nebūtu pieņēmis:

[..]

b) produkta galvenās īpašības, piemēram, tā pieejamība, labumi, riski, izpildījums, sastāvs, piederumi, garantijas apkalpošana un sūdzību izskatīšanas procedūra, izgatavošanas vai sniegšanas metode un laiks, piegāde, atbilsme nolūkam, pielietojums, daudzums, sīks apraksts, ģeogrāfiskā un komerciālā izcelsme vai rezultāti, ko var gaidīt, to lietojot, vai ar šo produktu veikto testu vai pārbaūžu rezultāti vai būtiskas īpašības;

[..].”

14 Šī kodeksa 23. panta 1. punkta d) apakšpunkts ir formulēts šādi:

“Šādu komercpraksi visos gadījumos uzskata par maldinošu:

[..]

d) neatbilstoši patiesībai norādīt, ka tirgotāju, tirgotāja komercpraksi vai kādu no tā produktiem ir sertificējusi, ieteikusi vai atļāvusi lietot valsts vai privāta struktūra, vai ka ir ievēroti sertifikācijas, ieteikuma vai lietojuma atļaujas nosacījumi.”

15 Minētā kodeksa 27. panta 9. punktā ir paredzēts:

“Papildus pasākumam, ar ko tiek aizliegta negodīgā komercprakse, [AGCM] piespriež arī administratīvu naudas sodu, kura apmērs ir no 5000 EUR līdz 5 000 000 EUR, ņemot vērā pārkāpuma

smagumu un ilgumu. Negodīgas komercprakses gadījumā saskaņā ar 21. panta 3. un 4. punktu sods nav mazāks par 50 000 EUR.”

Pamatlieta un prejudiciālie jautājumi

- 16 Ar 2016. gada 4. augusta lēmumu (turpmāk tekstā – “strīdīgais lēmums”) *AGCM* par negodīgas komercprakses īstenošanu Patērētāju kodeksa 20. panta 2. punkta, 21. panta 1. punkta b) apakšpunkta un 23. panta 1. punkta d) apakšpunkta izpratnē *VWGI* un *VWAG* solidāri piemēroja 5 miljonu EUR naudas sodu.
- 17 Šī negodīgā komercprakse skāra tādu – no 2009. gada veiktu – dīzeļdzinēja transportlīdzekļu tirdzniecību Itālijā, kuri bija aprīkoti ar ierīci, kas ļāva izmainīt šo transportlīdzekļu izdalīto slāpekļa oksīdu (*NOx*) emisiju līmeņu mērījumus, testējot piesārņojošo vielu emisijas tā sauktajā “tipa apstiprinājuma” procedūrā, kurā apstiprinātāja iestāde apliecina, ka transportlīdzekļa tips atbilst attiecīgajiem administratīvajiem noteikumiem un tehniskajām prasībām. Turklāt *VWGI* un *VWAG* tika pārņemti, ka tās ir izplatījušas reklāmas vēstījumus, kuros, neraugoties uz minētās ierīces uzstādīšanu, bija ietverta informācija par, pirmkārt, uzmanību, ko šīs sabiedrības esot pievērsušas piesārņojošo emisiju līmenim, un, otrkārt, attiecīgo transportlīdzekļu apgalvoto atbilstību emisiju jomā pastāvošajām tiesību normām.
- 18 *VWGI* un *VWAG* cēla prasību par strīdīgo lēmumu *Tribunale amministrativo regionale per il Lazio* (Lacio Reģionālā administratīvā tiesa, Itālija).
- 19 Laikā, kad šī prasība tika izskatīta šajā tiesā, Braunsveigas (Vācija) prokuratūra (turpmāk tekstā – “Vācijas prokuratūra”) ar 2018. gada 13. jūnija lēmumu (turpmāk tekstā – “Vācijas lēmums”) piemēroja *VWAG* naudas sodu viena miljarda EUR apmērā, pamatojoties uz procedūru par manipulācijām ar tādu noteiktu *Volkswagen* grupas dīzeļdzinēju izplūdes gāzēm, par kuriem izmeklēšanā bija konstatēts, ka emisiju standarti ir apietī. Šajā lēmumā bija precizēts, ka ar daļu no šīs summas, kas atbilst 5 miljoniem EUR, tika piemērots sods par minētajā lēmumā norādīto rīcību un ka pārējā minētās summas daļa bija paredzēta, lai liegtu *VWAG* ekonomisko priekšrocību, ko tā bija guvusi no šī sprieduma 17. punktā minētās ierīces uzstādīšanas.
- 20 Vācijas lēmums bija pamatots ar konstatējumu, ka *VWAG* ir pārkāpusi *Ordnungswidrigkeitengesetz* (Administratīvo pārkāpumu likums) noteikumus, kuros ir paredzēts sods par pienākuma uzraudzīt uzņēmumu darbību neizpildi nolaidības dēļ saistībā ar šī sprieduma 17. punktā minētās ierīces izstrādi un šīs ierīces uzstādīšanu 10,7 miljonos transportlīdzekļu, kas pārdoti visā pasaulē, tostarp aptuveni 700 000 transportlīdzekļos Itālijā, jo šī ierīce ir uzskatāma par pārveidošanas ierīci, kura ir aizliegta ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (EK) Nr. 715/2007 (2007. gada 20. jūnijs) par tipa apstiprinājumu mehāniskiem transportlīdzekļiem attiecībā uz emisijām no vieglajiem pasažieru un komerciālajiem transportlīdzekļiem (“Euro 5” un “Euro 6”) un par piekļuvi transportlīdzekļa remonta un tehniskās apkopes informācijai (OV 2007, L 171, 1. lpp.) 5. panta 2. punktu.
- 21 No šī lēmuma izriet, ka Vācijas prokuratūra arī konstatēja, ka minētās ierīces izstrādes un uzstādīšanas uzraudzības neesamība bija viens no iemesliem, kas izraisīja citus *VWAG* pasaules mērogā pieļautos pārkāpumus laikā no 2007. līdz 2015. gadam saistībā ar apstiprinājuma pieteikumu, transportlīdzekļu popularizēšanu un to mazumtirdzniecību, it īpaši tādēļ, ka šie

- transportlīdzekļi, lai gan tajos bija minētā aizliegtā ierīce, sabiedrībai tika prezentēti kā transportlīdzekļi ar ekoloģisku dīzeļdzinēja tehnoloģiju, proti, kā transportlīdzekļi ar īpaši zemām emisijām.
- 22 Vācijas lēmums kļuva galīgs 2018. gada 13. jūnijā, jo VWAG samaksāja tajā paredzēto naudas sodu un formāli atteicās pārsūdzēt šo lēmumu.
 - 23 *Tribunale amministrativo regionale per il Lazio* (Lacio Reģionālā administratīvā tiesa) notiekošajā tiesvedībā VWGI un VWAG tostarp norādīja uz vēlāk radušos strīdīgā lēmuma prettiesiskumu Hartas 50. pantā un Šengenas konvencijas 54. pantā paredzētā *ne bis in idem* principa pārkāpuma dēļ.
 - 24 Ar 2019. gada 3. aprīļa spriedumu šī tiesa noraidīja VWGI un VWAG celto prasību, tostarp pamatojoties uz to, ka *ne bis in idem* princips neliedz saglabāt spēkā strīdīgajā lēmumā paredzēto naudas sodu.
 - 25 VWGI un VWAG par šo spriedumu iesniedza apelācijas sūdzību *Consiglio di Stato* (Valsts padome, Itālija), kas ir iesniedzējtiesa.
 - 26 Iesniedzējtiesas skatījumā vispirms ir jāizlemj jautājums par to, vai šajā gadījumā ir piemērojams *ne bis in idem* princips.
 - 27 Šajā ziņā tā atgādina, ka no Tiesas judikatūras, tostarp tās sprieduma, 2018. gada 20. marts, *Garlsson Real Estate u.c.* (C-537/16, EU:C:2018:193, 63. punkts), izriet, ka Hartas 50. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka ar to netiek pieļauts tāds valsts tiesiskais regulējums, saskaņā ar kuru pret personu saistībā ar nelikumīgu rīcību, kas izpaužas kā tirgus manipulācijas, par kurām šī persona jau ir notiesāta ar galīgu spriedumu krimināllietā, ir atļauts vērst krimināltiesiska rakstura administratīvā naudas soda uzlikšanas procedūru, ja notiesāšanas būtība – ņemot vērā nodarījuma rezultātā radīto kaitējumu sabiedrībai – ir efektīvi, samērīgi un preventīvi sodīt par šo nodarījumu.
 - 28 Pirmkārt, iesniedzējtiesai ir šaubas par strīdīgajā lēmumā noteiktā soda kvalifikāciju. Tā uzskata, ka šo sodu var kvalificēt kā krimināltiesiska rakstura administratīvu naudas sodu. Proti, no Tiesas judikatūras izrietot, ka administratīvam sodam ir šāds raksturs, ja, kā tas ir šajā gadījumā, tā mērķis ir ne tikai atļūdzināt ar pārkāpumu nodarīto kaitējumu, bet tam ir arī represīvs mērķis.
 - 29 Otrkārt, atgādinādama Tiesas judikatūru par *ne bis in idem* principu, iesniedzējtiesa norāda, ka šī principa mērķis ir novērst to, ka uzņēmums tiek sodīts vai saukts pie atbildības atkārtoti, un tas ietver priekšnoteikumu, ka šis uzņēmums ir ticis sodīts vai ar iepriekšēju lēmumu, kurš vairs nav pārsūdzams, ticis atzīts, ka uzņēmums nav atbildīgs par attiecīgo rīcību. Šajā ziņā, runājot par to, vai strīdīgais lēmums un Vācijas lēmums attiecas uz vieniem un tiem pašiem nodarījumiem, iesniedzējtiesa norāda uz abos šajos lēmumos minētās rīcības “līdzību, ja ne identiskumu”, kā arī “viendabīgumu”.
 - 30 Iesniedzējtiesa arī uzsver, ka ir jāņem vērā tas, ka, lai gan strīdīgajā lēmumā paredzētais sods tika piemērots pirms Vācijas lēmumā paredzētā soda, pēdējais minētais kļuva galīgs pirms pirmā minētā soda.

- 31 Visbeidzot treškārt, iesniedzējtiesa atgādina, ka no Tiesas judikatūras izriet, ka Hartas 50. pantā garantētā *ne bis in idem* principa piemērošanas ierobežojums var būt attaisnojams, pamatojoties uz Hartas 52. panta 1. punktu. Tādējādi tās ieskatā rodas arī jautājums, vai strīdīgajā lēmumā piemērotajām Patērētāju kodeksa normām, ar kurām transponēta Direktīva 2005/29 un kuru mērķis ir aizsargāt patērētāju, var būt nozīme, ievērojot 52. pantu.
- 32 Iesniedzējtiesa šajā ziņā atgādina, ka saskaņā ar šo judikatūru iespējamie Hartas 50. panta ierobežojumi ir pieļaujami tikai tad, ja tie atbilst vairākiem nosacījumiem. It īpaši šādiem ierobežojumiem jābūt vēršoties uz vispārējo interešu mērķi, kas var pamatot sodu kumulēšanu, tiem jābūt paredzētiem skaidrās un precīzās tiesību normās, tiem jānodrošina procesu koordinācija un jāievēro soda samērīguma princips. Šķiet, ka šajā gadījumā nav skaidras un noteiktas tiesību normas, kas padarītu paredzamu sodu kumulāciju, nav paredzēta nekāda attiecīgo procesu koordinācija un šajos procesos ir ticis piemērots maksimālais sods.
- 33 Šādos apstākļos *Consiglio di Stato* (Valsts padome) nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādus prejudiciālus jautājumus:
- “1) Vai sodi, kas uzlikti par negodīgu komercpraksi valsts tiesību aktu, ar kuriem īsteno Direktīvu [2005/29], izpratnē, var tikt kvalificēti kā krimināltiesiska rakstura administratīvi sodi?
- 2) Vai Hartas 50. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka tas nepieļauj valsts tiesisko regulējumu, kurā ir atļauts tiesvedībā apstiprināt un padarīt par galīgu krimināltiesiska rakstura administratīvu naudas sodu attiecībā uz juridisku personu par prettiesisku darbību, kas ir izpaudusies kā negodīga komercprakse, saistībā ar ko attiecībā uz šo personu citā dalībvalstī šajā laikā ir ticis pasludināts galīgs notiesājošs spriedums krimināllietā, ja otrais notiesājošais spriedums ir kļuvis galīgs, pirms pirmā krimināltiesiskā rakstura administratīvā naudas soda pārsūdzība tiesā ir ieguvusi *res judicata* spēku?
- 3) Vai Direktīvas 2005/29 noteikumi, it īpaši tās 3. panta 4. punkts un 13. panta 2. punkta e) apakšpunkts, var pamatot atkāpi no *ne bis in idem* principa, kas noteikts Hartas 50. pantā un Šengenas konvencijas 54. pantā?”

Par Tiesas kompetenci un prejudiciālo jautājumu pieņemamību

- 34 *AGCM* apgalvo, ka prejudiciālie jautājumi ir jānoraida kā nepieņemami, jo tie neesot noderīgi pamatlietas risinājumam. Pirmkārt, Hartas 50. pants un Šengenas konvencijas 54. pants šajā gadījumā neesot piemērojami, jo Vācijas tiesību aktu par juridisko personu atbildību, balstoties uz kuriem tika pieņemts Vācijas lēmums, pamatā neesot Savienības tiesības. Otrkārt, lai gan atbilstoši *ne bis in idem* principam ir aizliegta procesu un sodu par vieniem un tiem pašiem nodarījumiem kumulācija, šajā gadījumā faktu identiskums nepastāvot, jo strīdīgais lēmums un Vācijas lēmums attiecas uz dažādām personām un rīcību. Katrā ziņā atbilstīgi Direktīvas 2005/29 3. panta 4. punktam šāds identiskums esot izslēgts.
- 35 Par pirmo no šiem argumentiem, kas patiesībā attiecas uz Tiesas kompetenci lemt par lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu, jāatgādina, ka no LES 19. panta 3. punkta b) apakšpunkta un LESD 267. panta pirmās daļas izriet, ka Tiesas kompetencē ir sniegt prejudiciālus nolēmumus par

Savienības tiesību interpretāciju vai par Savienības iestāžu tiesību aktu spēkā esamību (spriedums, 2021. gada 10. marts, *Konsul Rzeczypospolitej Polskiej w N*, C-949/19, EU:C:2021:186, 23. punkts).

- 36 Pirmām kārtām, par Hartas 50. panta interpretāciju jāatgādina, ka Hartas piemērošanas joma attiecībā uz dalībvalstu rīcību ir noteikta tās 51. panta 1. punktā, saskaņā ar kuru Hartas noteikumi uz dalībvalstīm attiecas vienīgi tad, ja tās īsteno Savienības tiesību aktus, un šis noteikums apstiprina Tiesas pastāvīgo judikatūru, ka Savienības tiesību sistēmā garantētās pamattiesības ir jāpiemēro visās situācijās, kuras reglamentētas Savienības tiesībās, taču ne ārpus šādām situācijām (spriedums, 2023. gada 23. marts, *Dual Prod*, C-412/21, EU:C:2023:234, 22. punkts un tajā minētā judikatūra). Turpretī, ja tiesiskā situācija neietilpst Savienības tiesību piemērošanas jomā, Tiesas kompetencē nav to izskatīt, un attiecīgā gadījumā ar tām Hartas normām, uz kurām ir izdarīta atsauce, atsevišķi nevar pamatot šo kompetenci (spriedums, 2013. gada 26. februāris, *Åkerberg Fransson* (C-617/10, EU:C:2013:105, 22. punkts).
- 37 Šajā gadījumā no iesniedzējtiesas sniegtajiem paskaidrojumiem izriet, ka strīdīgais lēmums ir pieņemts, pamatojoties uz Itālijas tiesību aktiem, ar kuriem transponēta Direktīva 2005/29, un tādējādi tas ir uzskatāms par Savienības tiesību īstenošanu Hartas 51. panta 1. punkta izpratnē. No tā izriet, ka Harta ir piemērojama pamatlietā.
- 38 Otrām kārtām, attiecībā uz Šengenas konvencijas 54. panta interpretāciju jāatgādina, ka saskaņā ar Lisabonas līgumam pievienoto Protokolu (Nr. 19) par Šengenas *acquis*, kas iekļauts Eiropas Savienības sistēmā (OV 2010, C 83, 290. lpp.), Šengenas konvencija ir neatņemama Savienības tiesību daļa (spriedums, 2021. gada 10. marts, *Konsul Rzeczypospolitej Polskiej w N*, C-949/19, EU:C:2021:186, 24. punkts).
- 39 Šādos apstākļos Tiesas kompetencē ir izskatīt šo lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu.
- 40 Saistībā ar otro no šī sprieduma 34. punktā minētajiem argumentiem jāatgādina, ka atbilstoši pastāvīgajai judikatūrai uz jautājumiem par Savienības tiesību interpretāciju, kurus valsts tiesa ir uzdevusi pašas noteiktajos tiesiskā regulējuma un faktisko apstākļu ietvaros un kuru precizitāte Tiesai nav jāpārbauda, ir attiecināma nozīmīguma prezumpcija. Atteikties lemt par valsts tiesas lūgumu Tiesa var tikai tad, ja ir acīmredzams, ka Savienības tiesību interpretācijai nav nekāda sakara ar pamatlietas apstākļiem vai tās priekšmetu, ja problēmai ir hipotētisks raksturs vai arī ja Tiesai nav zināmi faktiskie un tiesību apstākļi, kas vajadzīgi, lai sniegtu lietderīgu atbildi uz tai uzdotajiem jautājumiem (spriedums, 2022. gada 6. oktobris, *Contship Italia*, C-433/21 un C-434/21, EU:C:2022:760, 24. punkts, kā arī tajā minētā judikatūra).
- 41 Šajā gadījumā *AGCM* nav pierādījusi, ka Savienības tiesību interpretācijai, ko prejudiciālajos jautājumos lūgusi sniegt iesniedzējtiesa, nav nekādas saistības ar pamatlietas apstākļiem vai priekšmetu vai ka problēmai ir hipotētisks raksturs. Protams, šai tiesai ir jāpārbauda, vai strīdīgais lēmums un Vācijas lēmums attiecas uz vieniem un tiem pašiem nodarījumiem un vienām un tām pašām personām. Paturot to prātā, kā izriet no šī sprieduma 29. punkta, minētās tiesas ieskatā pastāv strīdīgajā lēmumā un Vācijas lēmumā minētās rīcības "līdzība, ja ne identiskums". Turklāt šī pati tiesa otrajā jautājumā ir norādījusi uz situāciju, kurā juridiskai personai par vieniem un tiem pašiem nodarījumiem ir piemēroti krimināltiesiska rakstura sodi divos atsevišķos procesos. Tādējādi šķiet, ka iesniedzējtiesas skatījumā šajā gadījumā pret šo personu ir ierosināts process un tā ir sodīta par to pašu pārkāpumu.
- 42 Šādos apstākļos prejudiciālie jautājumi ir atzīstami par pieņemamiem.

Par prejudiciālajiem jautājumiem

Par pirmo jautājumu

43. Uzdotot pirmo jautājumu, iesniedzējtiesa būtībā vēlas noskaidrot, vai Hartas 50. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka valsts tiesiskajā regulējumā paredzēts administratīvs naudas sods, ko patērētāju tiesību aizsardzības jomā kompetentā valsts iestāde ir piemērojusi sabiedrībai par negodīgu komercpraksi, ir kriminālsods šīs tiesību normas izpratnē, pat ja šajā tiesiskajā regulējumā tas ir kvalificēts kā administratīvs sods.
44. Hartas 50. pantā ir paredzēts, ka “nevienu nedrīkst atkārtoti tiesāt vai sodīt krimināllietā par nodarījumu, par kuru viņš saskaņā ar tiesību aktiem Savienībā jau ticis attaisnots vai notiesāts ar galīgu spriedumu”. Tātad ar *ne bis in idem* principu ir aizliegts kumulēt gan procesus, gan sodus ar krimināltiesisku raksturu šī panta izpratnē par vieniem un tiem pašiem nodarījumiem un pret vienu un to pašu personu (spriedums, 2022. gada 22. marts, *bpost*, C-117/20, EU:C:2022:202, 24. punkts un tajā minētā judikatūra).
45. Attiecībā uz pamatlietā aplūkoto procesu un sodu krimināltiesiskā rakstura vērtējumu no judikatūras izriet, ka šajā vērtējumā nozīme ir trīs kritērijiem. Pirmais kritērijs ir attiecīgā pārkāpuma juridiskā kvalifikācija valsts tiesībās, otrais ir pats pārkāpuma veids, un trešais – soda, ko attiecīgajai personai varētu piespriest, smaguma pakāpe (spriedums, 2023. gada 4. maijs, MV – 98, C-97/21, EU:C:2023:371, 38. punkts un tajā minētā judikatūra).
46. Lai gan tieši iesniedzējtiesai atbilstoši šiem kritērijiem ir jāpārbauda, vai pamatlietā aplūkotajiem procesiem, kā arī kriminālsodiem un administratīvajiem sodiem ir krimināltiesisks raksturs Hartas 50. panta izpratnē, Tiesa, lemjot par lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu, var sniegt precizējumus, lai palīdzētu valsts tiesai tās interpretācijā (spriedums, 2018. gada 20. marts, *Garlsson Real Estate u.c.*, C-537/16, EU:C:2018:193, 29. punkts, kā arī tajā minētā judikatūra).
47. Šajā gadījumā saistībā ar pirmo kritēriju no iesniedzējtiesas nolēmuma izriet, ka saskaņā ar Patērētāju kodeksa 27. panta 9. punktu sods un process, kura rezultātā tiek piemērots šāds sods, ir kvalificēti kā administratīvi.
48. Tomēr Hartas 50. panta piemērošana nav ierobežota vienīgi ar procesiem un sodiem, kurus valsts tiesībās kvalificē kā “krimināltiesiskus”, bet tā piemērošanas joma – neatkarīgi no šādas kvalifikācijas valsts tiesībās – aptver arī procesus un sodus, kas ir jāuzskata par tādiem, kuriem piemīt krimināltiesisks raksturs, balstoties uz abiem pārējiem šī sprieduma 45. punktā minētajiem kritērijiem (spriedums, 2023. gada 4. maijs, MV – 98, C-97/21, EU:C:2023:371, 41. punkts un tajā minētā judikatūra).
49. Attiecībā uz otro kritēriju, kas saistīts ar pašu pārkāpuma raksturu, ir jāpārbauda, vai attiecīgajam sodam tostarp ir represīvs mērķis, neatkarīgi no tā, ka šim sodam ir arī preventīvs mērķis. Proti, kriminālsodi pašā to būtībā ir vērsti gan uz prettiesisku darbību sodīšanu, gan novēršanu. Turpretī tādām pasākumiem, ar kuru tiek vienīgi novērsts attiecīgā pārkāpuma rezultātā radītais kaitējums, nepiemīt krimināltiesisks raksturs (spriedums, 2023. gada 4. maijs, MV – 98, C-97/21, EU:C:2023:371, 42. punkts).

- 50 Šajā gadījumā šķiet, ka no Patērētāju kodeksa 27. panta 9. punkta formulējuma izriet, ka ar šajā tiesību normā paredzēto sodu tiek obligāti papildināti citi pasākumi, kurus AGCM var veikt saistībā ar negodīgu komercpraksi un kuri citstarp, kā rakstveida apsvērumos norādījusi Itālijas valdība, ietver aizliegumu turpināt vai atkārtot attiecīgo praksi.
- 51 Lai gan rakstveida apsvērumos Itālijas valdība ir norādījusi, ka ar šo aizliegumu ir garantēta negodīgas komercprakses izskaušana un līdz ar to Patērētāju kodeksa 27. panta 9. punktā paredzētā soda mērķis esot nevis sodīt par prettiesisku rīcību, bet gan liegt attiecīgajam uzņēmumam nepamatoto konkurences priekšrocību, ko tas ir ieguvis savas prettiesiskās rīcības attiecībā pret patērētājiem dēļ, ir jākonstatē, ka šis iespējamais mērķis attiecīgajā tiesību normā nekādi nav pieminēts.
- 52 Tāpat, lai gan šis tiesību normas mērķis bija liegt attiecīgajam uzņēmumam nepamatoto konkurences priekšrocību, tomēr naudas soda apmērs var mainīties atkarībā no attiecīgā pārkāpuma smaguma un ilguma, kas liecina par zināmu gradāciju un progresivitāti piemērojamo sodu noteikšanā. Turklāt, ja tāds būtu bijis šis tiesību normas mērķis, tad fakts, ka šajā normā šķietami ir paredzēts, ka naudas sods var sasniegt maksimālo summu – 5 miljonus EUR, varētu izraisīt to, ka šis mērķis netiek sasniegts, ja nepamatotā konkurences priekšrocība pārsniedz šo summu. Savukārt tas, ka saskaņā ar Patērētāju kodeksa 27. panta 9. punkta otro teikumu attiecībā uz noteiktu negodīgu komercpraksi naudas sods, šķiet, nevar būt mazāks par 50 000 EUR, nozīmētu, ka par šo praksi piemērojamais naudas sods var pārsniegt nepamatotās konkurences priekšrocības apmēru.
- 53 Attiecībā uz trešo kritēriju, proti, pamatlietā aplūkoto pasākumu bardzības pakāpi, jāatgādina, ka bardzības pakāpe tiek vērtēta atkarībā no atbilstošajās tiesību normās paredzētā maksimālā soda (spriedums, 2023. gada 4. maijs, MV – 98, C-97/21, EU:C:2023:371, 46. punkts).
- 54 Šajā ziņā pietiek norādīt, ka administratīvam naudas sodam līdz 5 miljoniem EUR ir augsta bardzības pakāpe, kas var apstiprināt vērtējumu, ka šim sodam ir krimināltiesisks raksturs Hartas 50. panta izpratnē.
- 55 Ņemot vērā iepriekš minētos apsvērumus, uz pirmo jautājumu ir jāatbild, ka Hartas 50. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka valsts tiesiskajā regulējumā paredzēts administratīvs naudas sods, ko patērētāju tiesību aizsardzības jomā kompetentā valsts iestāde ir piemērojusi sabiedrībai par negodīgu komercpraksi, ir kriminālsods šīs tiesību normas izpratnē, ja tam ir represīvs mērķis un augsta bardzības pakāpe, pat ja šajā tiesiskajā regulējumā tas ir kvalificēts kā administratīvs sods.

Par otro jautājumu

- 56 Uz dodama otro jautājumu, iesniedzējtiesa būtībā vēlas noskaidrot, vai Hartas 50. pantā nostiprinātais *ne bis in idem* princips ir jāinterpretē tādējādi, ka tas nepieļauj valsts tiesisko regulējumu, kurā ļauts saglabāt spēkā krimināltiesiska rakstura naudas sodu, kas par negodīgu komercpraksi piemērots juridiskai personai, ja attiecībā uz šo personu par tiem pašiem nodarījumiem ir ticis pasludināts notiesājošs spriedums krimināllietā citā dalībvalstī, pat ja šis notiesājošais spriedums ir pasludināts pēc lēmuma, ar kuru piemērots minētais naudas sods, bet ir kļuvis galīgs pirms spriedums par šī lēmuma pārsūdzību tiesā ir ieguvis *res judicata* spēku.

57 No judikatūras izriet, ka uz *ne bis in idem* principa piemērošanu ir attiecināms dubultnosacījums, proti, pirmkārt, ir jāpastāv iepriekšējam galīgam lēmumam (*bis* nosacījums) un, otrkārt, uz tiem pašiem faktiem ir jābūt attiecinātam iepriekšējam lēmumam un vēlākai saukšanai pie atbildības vai nolēmumiem (*idem* nosacījums) (spriedums, 2022. gada 22. marts, *bpost*, C-117/20, EU:C:2022:202, 28. punkts).

Par “bis” nosacījumu

58 Runājot par *bis* nosacījumu – lai tiesas nolēmums varētu tikt uzskatīts par tādu, ar kuru ir pieņemts galīgs nolēmums par faktiem, kas ir izvērtēti otrā procedūrā, ir nepieciešams ne tikai tas, lai šis nolēmums būtu kļuvis galīgs, bet arī lai tas būtu pieņemts pēc lietas būtības vērtējuma (spriedums, 2022. gada 22. marts, *bpost*, C-117/20, EU:C:2022:202, 29. punkts).

59 Lai gan, protams, *ne bis in idem* principa piemērošanas priekšnosacījums ir iepriekšēja galīga lēmuma esamība, no tā obligāti neizriet, ka vēlākie lēmumi, kuri atbilstoši šim principam nav pieļaujami, var būt tikai tie, kas ir tikuši pieņemti pēc šī iepriekšējā galīgā lēmuma. Proti, šis princips nepieļauj kriminālprocesa uzsākšanu vai turpināšanu par tiem pašiem nodarījumiem, ja jau pastāv galīgs lēmums.

60 Šajā gadījumā, pirmām kārtām, no iesniedzējtiesas sniegtās informācijas izriet, ka Vācijas lēmums kļuva galīgs 2018. gada 13. jūnijā, proti, pēc strīdīgā lēmuma. Lai gan uz šo lēmumu, kamēr tas nebija kļuvis galīgs, nevarēja atsaukties, lai, ņemot vērā *ne bis in idem* principu iebilstu pret AGCM īstenoto procesu un strīdīgo lēmumu, citādi būtu bijis, ja minētais lēmums būtu bijis galīgs brīdī, kad strīdīgais lēmums vēl tāds nebija.

61 Pretēji tam, ko rakstveida apsvērumos ir apgalvojusi AGCM, tas, ka Vācijas lēmums kļuva galīgs pēc tam, kad VWAG samaksāja šajā lēmumā paredzēto naudas sodu un atteicās to apstrīdēt, nevar likt apšaubīt šo vērtējumu. Proti, Hartas 50. pantā nostiprinātais *ne bis in idem* princips ir piemērojams, ja krimināltiesiska rakstura lēmums ir kļuvis galīgs, un tas nav atkarīgs no veida, kādā šis lēmums ir ieguvis galīgu spēku.

62 Otrām kārtām, neskarot iesniedzējtiesas veicamo pārbaudi, šķiet, ka šis lēmums tika pieņemts pēc lietas izskatīšanas pēc būtības.

63 Šādos apstākļos un neskarot iesniedzējtiesas veicamo pārbaudi, tādējādi ir jākonstatē, ka process, kura noslēgumā tika pieņemts Vācijas lēmums, tika izbeigts ar galīgu lēmumu šī sprieduma 58. punktā atgādinātās judikatūras izpratnē.

Par “idem” nosacījumu

64 Runājot par *idem* nosacījumu, no Hartas 50. panta formulējuma izriet, ka ar to ir aizliegts vienu un to pašu personu tiesāt vai sodīt krimināllietā par vienu un to pašu pārkāpumu vairāk nekā vienu reizi (spriedums, 2022. gada 22. marts, *bpost*, C-117/20, EU:C:2022:202, 31. punkts).

65 Kā lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu norādījusi iesniedzējtiesa, gan strīdīgais lēmums, gan Vācijas lēmums attiecas uz vienu un to pašu juridisko personu, proti, VWAG. Tas, ka strīdīgais lēmums turklāt attiecas arī uz VWGI, nevar atspēkot šo konstatējumu.

- 66 Saskaņā ar pastāvīgo judikatūru atbilstošais kritērijs, lai novērtētu viena un tā paša pārkāpuma pastāvēšanu, ir faktiskā sastāva identiskums, ieskaitot to, vai pastāv konkrētu apstākļu kopums, kuri ir savstarpēji nesaraujami saistīti un kuru dēļ attiecīgā persona ir galīgi attaisnota vai notiesāta. Tādējādi Hartas 50. punktā ir aizliegts par identiskiem nodarījumiem dažādu šajā nolūkā īstenotu procesu noslēgumā piemērot vairākus krimināltiesiska rakstura sodus (spriedums, 2022. gada 22. marts, *bpost*, C-117/20, EU:C:2022:202, 33. punkts un tajā minētā judikatūra).
- 67 Tāpat no Tiesas judikatūras izriet, ka nodarījumu un aizsargāto tiesisko interešu juridiskajai kvalifikācijai valsts tiesībās nav nozīmes, lai konstatētu viena un tā paša pārkāpuma pastāvēšanu, jo ar Hartas 50. pantu piešķirtās aizsardzības tvērumus dažādās dalībvalstīs nevar būt atšķirīgs (spriedums, 2022. gada 22. marts, *bpost*, C-117/20, EU:C:2022:202, 34. punkts un tajā minētā judikatūra).
- 68 Šajā gadījumā, kā jau norādīts šī sprieduma 41. punktā, iesniedzējtiesa otrajā jautājumā aplūko situāciju, kurā juridiskai personai par vieniem un tiem pašiem nodarījumiem ir piemēroti krimināltiesiska rakstura sodi divos atsevišķos procesos. No tā izriet, ka šī tiesa, šķiet, uzskata, ka pamatlietā *idem* nosacījums ir izpildīts.
- 69 Tomēr, kā izriet no iesniedzējtiesas nolēmuma un kā norādīts šī sprieduma 29. punktā, šī tiesa atsaucas arī uz attiecīgo nodarījumu “līdzību” un “viendabīgumu”.
- 70 Šajā ziņā, kā izriet no šī sprieduma 66. punkta, jāatgādina, ka Hartas 50. pantā paredzētais *ne bis in idem* princips var tikt piemērots tikai tad, ja nodarījumi, kas ir abu procesu priekšmets, vai abi aplūkojamie sodi, ir identiski. Tādējādi nepietiek tikai ar to vien, ka šie nodarījumi ir līdzīgi (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2022. gada 22. marts, *bpost*, C-117/20, EU:C:2022:202, 36. punkts).
- 71 Lai gan iesniedzējtiesai, ņemot vērā šī sprieduma 66. punktu, ir jāizvērtē, vai Vācijas prokuratūras un AGCM īstenotie procesi, kā arī Vācijas lēmumā un strīdīgajā lēmumā VWAG piemērotie sodi attiecas uz tiem pašiem nodarījumiem un līdz ar to uz to pašu pārkāpumu, Tiesa, lemjot par lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu, tomēr var sniegt precizējumus, lai palīdzētu valsts tiesai tās interpretācijā.
- 72 Šajā ziņā, kā rakstveida apsvērumos ir norādījusi arī Nīderlandes valdība, pirmkārt, ir jākonstatē, ka Vācijā reģistrētas organizācijas darbības uzraudzības atvieglošana, kas aplūkota Vācijas lēmumā, ir ricība, kura atšķiras no transportlīdzekļu, kas aprīkoti ar neatļautu pārveidošanas ierīci Regulas Nr. 715/2007 izpratnē, tirdzniecības Itālijā un no maldinošas reklāmas izplatīšanas šajā dalībvalstī, uz ko attiecas strīdīgais lēmums.
- 73 Otrkārt, ciktāl Vācijas lēmums attiecas uz transportlīdzekļu, kas aprīkoti ar šādu neatļautu pārveidošanas ierīci, tirdzniecību, citastarp Itālijā, kā arī kļūdainu reklāmas vēstījumu izplatīšanu, ir jāatgādina, ka ar to vien, ka lēmumā, ar kuru konstatēts Savienības tiesību, kā arī atbilstošo šīs dalībvalsts tiesību normu pārkāpums, dalībvalsts iestāde ir norādījusi faktisku elementu, kurš ir attiecināms uz citas dalībvalsts teritoriju, nav pietiekami, lai varētu uzskatīt, ka šis faktiskais elements ir bijis izmeklēšanas pamatā vai šī iestāde to ir ņēmusi vērā kā vienu no šo pārkāpumu veidojošajiem elementiem. Vēl jāpārbauda, vai minētā iestāde patiešām ir paudusi viedokli par attiecīgo faktisko elementu, lai konstatētu pārkāpumu un tās personas atbildību, kurai ir inkriminēts šis pārkāpums, kā arī vajadzības gadījumā piemērotu tai sodu, un minētais pārkāpums tādējādi ir uzskatāms par tādu, kas aptver šīs citas dalībvalsts teritoriju (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2022. gada 22. marts, *Nordzucker* u.c., C-151/20, EU:C:2022:203, 44. punkts).

- 74 Treškārt, no Vācijas lēmuma tomēr izriet, ka, nosakot summu 995 miljonu EUR apmērā, kas VWAG bija jāsamaksā kā papildu maksa par ekonomisko priekšrocību, kas izrietēja no tās prettiesiskās rīcības, Vācijas prokuratūra ir ņēmusi vērā šādu transportlīdzekļu pārdošanu citās dalībvalstīs, tostarp Itālijas Republikā.
- 75 Ceturtkārt, Vācijas lēmumā tās prokuratūra ir skaidri norādījusi, ka Vācijas konstitūcijā nostiprinātais *ne bis in idem* princips liedz piemērot *Volkswagen* grupai turpmākus kriminālsodus Vācijā saistībā ar attiecīgo pārveidošanas ierīci un tās izmantošanu. Proti, šīs prokuratūras ieskatā šajā lēmumā minētie nodarījumi Tiesas judikatūras izpratnē ir tie paši nodarījumi, uz kuriem attiecas strīdīgais lēmums, jo minētās ierīces instalēšana, apstiprinājuma saņemšana, kā arī attiecīgo transportlīdzekļu reklamēšana un pārdošana ir konkrētu apstākļu kopums, kuri ir savstarpēji nesaraujami saistīti.
- 76 Gadījumā, ja iesniedzējtiesa nospriestu, ka nodarījumi, kas ir abu pamatlietā aplūkoto procesu priekšmets, ir identiski, VWAG piemēroto sodu kumulācija būtu atzīstama par Hartas 50. pantā nostiprinātā *ne bis in idem* principa piemērošanas ierobežojumu.
- 77 Ņemot vērā iepriekš minētos apsvērumus, uz otro jautājumu ir jāatbild, ka Hartas 50. pantā nostiprinātais *ne bis in idem* princips ir jāinterpretē tādējādi, ka tas nepieļauj valsts tiesisko regulējumu, kurā ļauts saglabāt spēkā krimināltiesiska rakstura naudas sodu, kas par negodīgu komercpraksi piemērots juridiskai personai, ja attiecībā uz šo personu par tiem pašiem nodarījumiem ir ticis pasludināts notiesājošs spriedums krimināllietā citā dalībvalstī, pat ja šis notiesājošais spriedums ir pasludināts pēc lēmuma, ar kuru piemērots minētais naudas sods, bet ir kļuvis galīgs pirms spriedums par šī lēmuma pārsūdzību tiesā ir ieguvis *res judicata* spēku.

Par trešo jautājumu

- 78 Trešajā jautājumā iesniedzējtiesa lūdz Tiesu interpretēt Direktīvas 2005/29 3. panta 4. punktu un 13. panta 2. punkta e) apakšpunktu, kā arī Hartas 50. pantu un Šengenas konvencijas 54. pantu, kas ļautu risināt jautājumu par to, ar kādiem nosacījumiem var būt attaisnojami *ne bis in idem* principa piemērošanas ierobežojumi.
- 79 Šajā ziņā jāatgādina, ka ar LESD 267. pantu iedibinātajā sadarbības starp valstu tiesām un Tiesu procedūrā Tiesai ir jāsniedz valsts tiesai noderīga atbilde, kas ļautu izlemt tās izskatīšanā esošo strīdu. Šajā nolūkā Tiesai vajadzības gadījumā ir jāpārformulē tai uzdotie jautājumi (spriedums, 2021. gada 21. decembris, *Randstad Italia*, C-497/20, EU:C:2021:1037, 42. punkts un tajā minētā judikatūra).
- 80 Šajā gadījumā jākonstatē, ka Šengenas konvencijas 54. pantam, kā arī Direktīvas 2005/29 3. panta 4. punktam un 13. panta 2. punkta e) apakšpunktam, kas ir tieši minēti trešajā jautājumā, nav nozīmes pamatlietas risinājumam.
- 81 Pirmkārt, no judikatūras izriet, ka Šengenas konvencijas 54. panta mērķis ir garantēt personai, attiecībā uz kuru ir pasludināts spriedums un kura ir izcietusi sodu vai arī kura līgumslēdzējā valstī attiecīgi ir galīgi attaisnota, ka tā var brīvi pārvietoties Šengenas telpā, nebaudoties no kriminālvajāšanas par tiem pašiem nodarījumiem citā līgumslēdzējā valstī (šajā nozīmē skat. spriedumus, 2016. gada 29. jūnijs, *Kossowski*, C-486/14, EU:C:2016:483, 45. punkts; un 2022. gada 28. oktobris, *Generalstaatsanwaltschaft München* (Izraidīšana un *ne bis in idem*), C-435/22 PPU, EU:C:2022:852, 78. punkts).

- 82 Tā kā šī iespēja brīvi pārvietoties pamatlietā netiek aplūkota, jo šī lieta attiecas uz diviem uzņēmumiem, no kuriem viens ir reģistrēts Vācijā un otrs – Itālijā, pamatlīetas risinājumam Šengenas konvencijas 54. panta interpretācija nav nepieciešama.
- 83 Otrkārt, Direktīvas 2005/29 3. panta 4. punktā ir noteikts – ja šī direktīva un citi Savienības noteikumi, kas reglamentē konkrētus negodīgas komercprakses aspektus, nonāk pretrunā, priekšroku dod minētajiem citiem noteikumiem un tos piemēro attiecībā uz šiem konkrētajiem aspektiem. No paša šī noteikuma formulējuma, kā arī Direktīvas 2005/29 10. apsvēruma izriet, ka, pirmām kārtām, šo direktīvu piemēro, ciktāl nav konkrētu noteikumu Savienības tiesību aktos, kas reglamentē konkrētus negodīgas komercprakses aspektus, un, otrām kārtām, ka šis noteikums nepārprotami attiecas uz pretrunām starp Savienības tiesību normām, nevis starp valsts tiesību normām (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2018. gada 13. septembris, *Wind Tre un Vodafone Italia*, C-54/17 un C-55/17, EU:C:2018:710, 58. un 59. punkts, kā arī tajos minētā judikatūra).
- 84 Taču no iesniedzējtiesas nolēmuma neizriet, ka šajā lietā pastāvētu pretruna starp Savienības tiesību normām. Katrā ziņā, tā kā Direktīvas 2005/29 3. panta 4. punkta mērķis tieši ir novērst procesu un sodu kumulāciju, šim noteikumam nav nozīmes, lai atbildētu uz jautājumu, kādos apstākļos ir iespējamas atkāpes no *ne bis in idem* principa.
- 85 Treškārt, šīs direktīvas 13. panta 2. punkta e) apakšpunkts pamatlietā nav piemērojams *ratione temporis*, jo šis noteikums Direktīvā 2005/29 tika ieviests ar Direktīvu 2019/2161 un ir piemērojams tikai no 2022. gada 28. maija.
- 86 Šādos apstākļos jāsecina, ka ar trešo jautājumu iesniedzējtiesa būtībā vaicā, kādos apstākļos var būt attaisnojami Hartas 50. pantā nostiprinātā *ne bis in idem* principa piemērošanas ierobežojumi.
- 87 Minētā principa piemērošanas ierobežojums var tikt attaisnots, pamatojoties uz Hartas 52. panta 1. punktu (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2022. gada 22. marts, *bpost*, C-117/20, EU:C:2022:202, 40. punkts un tajā minētā judikatūra).
- 88 Saskaņā ar Hartas 52. panta 1. punkta pirmo teikumu visiem šajā Hartā atzīto tiesību un brīvību izmantošanas ierobežojumiem ir jābūt noteiktiem tiesību aktos, un tajos ir jārespektē šo tiesību un brīvību būtība. Atbilstoši minētā punkta otrajam teikumam, ievērojot samērīguma principu, ierobežojumus šīm tiesībām un brīvībām drīkst noteikt tikai tad, ja tie ir nepieciešami un patiešām atbilst vispārējo interešu mērķiem, ko atzinusi Savienība, vai vajadzībai aizsargāt citu personu tiesības un brīvības.
- 89 Šajā lietā iesniedzējtiesai jāpārbauda, vai, kā tas šķietami izriet no Tiesas rīcībā esošajiem lietas materiāliem, abu attiecīgo valsts iestāžu iesaistīšanās, attiecībā uz ko tiek apgalvots, ka tā ir izraisījusi procesu un sodu kumulāciju, bija noteikta tiesību aktos.
- 90 Šāda iespēja kumulēt procesus un sodus atbilst Hartas 50. panta būtībai, ar nosacījumu, ka attiecīgajos valsts tiesiskajos regulējumos nav ļauts ierosināt procesu un sodīt par vieniem un tiem pašiem nodarījumiem par to pašu pārkāpumu vai lai sasniegtu to pašu mērķi, bet ir paredzēta vienīgi iespēja kumulēt procesus un sodus saskaņā ar atšķirīgu tiesisko regulējumu (spriedums, 2022. gada 22. marts, *bpost*, C-117/20, EU:C:2022:202, 43. punkts).

- 91 Attiecībā uz to, vai *ne bis in idem* principa piemērošanas ierobežojums atbilst vispārējo interešu mērķim, jākonstatē, ka abiem pamatlietā aplūkotojāiem valsts tiesiskajiem regulējumiem ir atšķirīgi leģitīmi mērķi.
- 92 Proti, kā ģenerāladvokāts ir norādījis secinājumā 88. punktā, valsts tiesību normas, uz kuras pamata tika pieņemts Vācijas lēmums, mērķis ir nodrošināt, lai uzņēmumi un to darbinieki rīkotos saskaņā ar likumu, un tāpēc tajā ir paredzēts sods par uzraudzības pienākuma neizpildi nolaidības dēļ saistībā ar uzņēmējdarbību, savukārt ar *AGCM* piemērotajām Patērētāju kodeksa normām ir transponēta Direktīva 2005/29 un to mērķis atbilstoši šīs direktīvas 1. pantam ir nodrošināt augstu patērētāju tiesību aizsardzības līmeni, kā arī veicināt iekšējā tirgus netraucētu darbību.
- 93 Samērīguma principa ievērošana prasa, lai valsts tiesiskajā regulējumā paredzētā procesu un sodu kumulācija nepārsniegtu šajā regulējumā noteikto leģitīmo mērķu sasniegšanai piemēroto un nepieciešamo pasākumu robežas, ņemot vērā, ka tad, ja ir izvēle starp vairākiem piemērotiem pasākumiem, jāizvēlas mazāk ierobežojošais un ka radītās neērtības nedrīkst būt nesamērīgas ar paredzētajiem mērķiem (spriedums, 2022. gada 22. marts, *bpost*, C-117/20, EU:C:2022:202, 48. punkts un tajā minētā judikatūra).
- 94 Šajā ziņā jāuzsver, ka valsts iestādes var likumīgi izvēlēties papildu tiesisko reakciju attiecībā uz noteiktu sabiedrībai kaitīgu rīcību, izmantojot dažādas procedūras, kas veido vienotu veselumu, lai dažādos aspektos aplūkotu attiecīgo sociālo problēmu, ja vien šīs apvienotās tiesiskās reakcijas nerada pārmērīgu slogu attiecīgajai personai. Līdz ar to apstākļi, ka divām procedūrām ir atšķirīgi vispārējo interešu mērķi, kurus ir pamatoti aizsargāt kumulatīvi, var tikt ņemts vērā, analizējot procesu un sodu kumulācijas samērīgumu, kā faktors, kas attaisno šo kumulāciju, ar nosacījumu, ka šīs procedūras ir papildinošas un papildu slogs, kas izriet no minētās kumulācijas, tādējādi var tikt attaisnots ar abiem izvirzītajiem mērķiem (spriedums, 2022. gada 22. marts, *bpost*, C-117/20, EU:C:2022:202, 49. punkts).
- 95 Runājot par šādas procesu un sodu kumulācijas absolūti nepieciešamo raksturu, ir jāizvērtē, vai pastāv skaidri un konkrēti noteikumi, kas ļauj paredzēt, par kādām darbībām vai bezdarbību var veikt procesu un sodu kumulāciju, kā arī koordinēt dažādās iestādes, vai abas procedūras ir īstenotas pietiekami koordinēti un tuvināti laikā un vai sods, kas attiecīgā gadījumā ir piemērots procedūrā, kura hronoloģiski bija pirmā, ir ticis ņemts vērā, izvērtējot otro sodu, un tādējādi apgrūtinājums, kas attiecīgajām personām izriet no šādas kumulācijas, ir absolūti nepieciešams un visi piemērotie sodi atbilst izdarīto pārkāpumu smagumam (spriedums, 2022. gada 22. marts, *bpost*, C-117/20, EU:C:2022:202, 51. punkts un tajā minētā judikatūra).
- 96 No tā izriet, ka procesu vai sodu par vieniem un tiem pašiem nodarījumiem kumulācijai citastarp ir jāatbilst trīs nosacījumiem, lai to varētu atzīt par attaisnotu, proti, pirmkārt, šī kumulācija nedrīkst radīt pārmērīgu slogu attiecīgajai personai, otrkārt, pastāv skaidri un konkrēti noteikumi, kas ļauj paredzēt, par kādām darbībām vai bezdarbību var tikt piemērota kumulācija, un, treškārt, attiecīgie procesi ir veikti pietiekami koordinētā un laikā tuvinātā veidā.
- 97 Par pirmo no šiem nosacījumiem jāatgādina, ka strīdīgajā lēmumā bija paredzēts 5 miljonu EUR naudas sods, kas bija noteikts papildus 1 miljarda EUR naudas sodam, kas *VWAG* bija piemērots Vācijas lēmumā. Tā kā *VWAG* piekrita pēdējam minētajam naudas sodam, nav konstatējams, ka strīdīgajā lēmumā piemērotā naudas soda, kura apmērs ir tikai 0,5 % no Vācijas lēmumā

paredzētā naudas soda, sekas būtu tādas, ka šo sodu kumulācija radītu pārmērīgu slogu šai sabiedrībai. Šādos apstākļos nav nozīmes tam, ka, iesniedzējtiesas skatījumā, tika piemērots attiecīgajos tiesību aktos paredzētais maksimālais sods.

- 98 Runājot par otro nosacījumu, lai gan iesniedzējtiesa nav atsaukusies uz Vācijas vai Itālijas tiesību normām, kurās būtu īpaši paredzēta iespēja, ka par tādu rīcību kā strīdīgajā lēmumā un Vācijas lēmumā minētā rīcība – pieņemot, ka runa ir par vienu un to pašu rīcību, – var tikt veikta procesu vai sodu kumulācija dažādās dalībvalstīs, nekas neļauj uzskatīt, ka VWAG nebūtu varējusi paredzēt, ka par šo rīcību vismaz divās dalībvalstīs varētu tikt ierosināti procesi un noteikti sodi, kuru pamatā būtu vai nu negodīgai komercpraksei piemērojami noteikumi, vai arī citi noteikumi, piemēram, Administratīvo pārkāpumu likumā paredzētie noteikumi, kuru attiecīgā skaidrība un konkrētība, šķiet, nemaz nav tikusi apšaubīta.
- 99 Saistībā ar šī sprieduma 96. punktā minēto nosacījumu par procesu koordināciju un ņemot vērā arī VWAG tiesas sēdē Tiesā sniegto informāciju, jākonstatē, ka starp Vācijas prokuratūru un AGCM nav notikusi nekāda koordinācija, lai gan attiecīgie procesi, šķiet, vairākus mēnešus norisinājās paralēli un saskaņā ar minēto informāciju Vācijas prokuratūra zināja par strīdīgo lēmumu brīdī, kad tā pieņēma savu lēmumu.
- 100 Šajā ziņā jāatgādina, pirmām kārtām, kā secinājumu 107. punktā norādījis ģenerāladvokāts, ka, lai gan Eiropas Parlamenta un Padomes Regulā (EK) Nr. 2006/2004 (2004. gada 27. oktobris) par sadarbību starp valstu iestādēm, kas atbildīgas par tiesību aktu īstenošanu patērētāju tiesību aizsardzības jomā (“Regula par sadarbību patērētāju tiesību aizsardzības jomā”) (OV 2004, L 364, 1. lpp.), kura tika aizstāta ar Regulu 2017/2394, bija paredzēts sadarbības un koordinācijas mehānisms starp valstu iestādēm, kas atbildīgas par tiesību aktu īstenošanu patērētāju tiesību aizsardzības jomā, Vācijas prokuratūra atšķirībā no AGCM nebija starp šīm iestādēm.
- 101 Otrām kārtām, lai gan, kā izriet no VWAG tiesas sēdē Tiesā sniegtās informācijas, šķiet, ka Vācijas prokuratūra ir vērsusies Eiropas Savienības Aģentūrā tiesu iestāžu sadarbībai krimināllietās (*Eurojust*), lai saistībā ar Vācijas lēmumā minētajiem nodarījumiem izvairītos no attiecībā uz VWAG vairākās dalībvalstīs ierosinātu kriminālprocesu kumulācijas, no šīs informācijas izriet, ka Itālijas iestādes nebija atteikušās no kriminālvajāšanas pret šo sabiedrību un ka AGCM nepedalījās šajā *Eurojust* ietvaros notikušajā mēģinājumā veikt koordināciju.
- 102 Tā kā Itālijas valdība būtībā ir norādījusi – lai tādā situācijā kā pamatlietā varētu atzīt, ka par vieniem un tiem pašiem nodarījumiem ierosināto procesu un piemēroto sodu kumulācija ir attaisnojama, ir tikai jāpārbauda, vai *ne bis in idem* princips ir ticis ievērots tā “materiālajā dimensijā” atbilstoši šīs valdības izmantotajam formulējumam, proti, jāpārbauda, vai kopējais sods, kas izriet no abiem attiecīgajiem procesiem, nav acīmredzami nesamērīgs, ja nepastāv nepieciešamība koordinēt šos procesus, ir jāatgādina, ka šī sprieduma 95. punktā minētajā judikatūrā paredzētie nosacījumi, saskaņā ar kuriem šādu kumulāciju var uzskatīt par attaisnotu, konkretizē iespēju ierobežot minētā principa piemērošanu. Līdz ar to šie nosacījumi nevar būt atšķirīgi katrā atsevišķajā gadījumā.
- 103 Protams, attiecībā uz tiem pašiem nodarījumiem ierosināto procesu vai piemēroto sodu koordinācija var izrādīties sarežģītāka, ja attiecīgās iestādes – kā šajā lietā – atrodas dažādās dalībvalstīs. Lai gan ir jāievēro šādam pārrobežu kontekstam raksturīgie praktiskie ierobežojumi, tie nevar attaisnot minētās prasības relativizēšanu vai neņemšanu vērā, kā arī secinājumu 114. un 115. punktā norādījis ģenerāladvokāts.

- 104 Šāda procesu vai sodu koordinācija var būt tieši regulēta Savienības tiesībās, kā to pierāda – lai gan tās attiecas tikai uz procesiem saistībā ar negodīgu komercpraksi – koordinācijas sistēmas, kas bija paredzētas Regulā Nr. 2006/2004 un kas šobrīd ir paredzētas Regulā 2017/2394.
- 105 Attiecībā uz Eiropas Komisijas rakstveida apsvērumos un tiesas sēdē minēto risku, ka tiesību subjekts vēlas panākt notiesāšanu krimināllietā kādā dalībvalstī tikai tādēļ, lai nodrošinātos pret procesiem un sodiem par tiem pašiem nodarījumiem citā dalībvalstī, Tiesai iesniegtajos lietas materiālos nav apstiprinājuma apgalvojumam, ka šāds risks pamatlietā varētu rasties. It īpaši šī sprieduma 97. punktā minētie apstākļi neļauj apstiprināt šādu apgalvojumu.
- 106 Nemot vērā iepriekš minētos apsvērumus, uz trešo jautājumu ir jāatbild, ka Hartas 52. panta 1. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka ar to ir ļauts ierobežot Hartas 50. pantā nostiprinātā *ne bis in idem* principa piemērošanu un tādēļ procesu vai sodu par vieniem un tiem pašiem nodarījumiem kumulācija ir atļauta, ja ir izpildīti Hartas 52. panta 1. punktā paredzētie nosacījumi, kā tie precizēti judikatūrā, proti, pirmkārt, ka šī kumulācija nerada pārmērīgu slogu attiecīgajai personai, otrkārt, pastāv skaidri un konkrēti noteikumi, kas ļauj paredzēt, par kādām darbībām vai bezdarbību var tikt piemērota kumulācija, un, treškārt, attiecīgie procesi ir veikti pietiekami koordinētā un laikā tuvinātā veidā.

Par tiesāšanās izdevumiem

- 107 Attiecībā uz pamatlietas pusēm šī tiesvedība izriet no tiesvedības, kas notiek iesniedzējtiesā, tāpēc tā lemj par tiesāšanās izdevumiem. Izdevumi, kas radušies, iesniedzot apsvērumus Tiesai, un kas nav minēto pušu izdevumi, nav atlīdzināmi.

Ar šādu pamatojumu Tiesa (pirmā palāta) nospriež:

- 1) Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 50. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka valsts tiesiskajā regulējumā paredzēts administratīvs naudas sods, ko patērētāju tiesību aizsardzības jomā kompetentā valsts iestāde ir piemērojusi sabiedrībai par negodīgu komercpraksi, ir kriminālsods šīs tiesību normas izpratnē, ja tam ir represīvs mērķis un augsta bardzības pakāpe, pat ja šajā tiesiskajā regulējumā tas ir kvalificēts kā administratīvs sods.
- 2) Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 50. pantā nostiprinātais *ne bis in idem* princips ir jāinterpretē tādējādi, ka tas nepieļauj valsts tiesisko regulējumu, kurā ļauts saglabāt spēkā krimināltiesiska rakstura naudas sodu, kas par negodīgu komercpraksi piemērots juridiskai personai, ja attiecībā uz šo personu par tiem pašiem nodarījumiem ir ticis pasludināts notiesājošs spriedums krimināllietā citā dalībvalstī, pat ja šis notiesājošais spriedums ir pasludināts pēc lēmuma, ar kuru piemērots minētais naudas sods, bet ir kļuvis galīgs pirms spriedums par šī lēmuma pārsūdzību tiesā ir ieguvis *res judicata* spēku.
- 3) Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 52. panta 1. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka ar to ir ļauts ierobežot Hartas 50. pantā nostiprinātā *ne bis in idem* principa piemērošanu un tādēļ procesu vai sodu par vieniem un tiem pašiem nodarījumiem kumulācija ir atļauta, ja ir izpildīti Hartas 52. panta 1. punktā paredzētie nosacījumi, kā tie precizēti judikatūrā, proti, pirmkārt, ka šī kumulācija nerada pārmērīgu slogu attiecīgajai personai, otrkārt,

pastāv skaidri un konkrēti noteikumi, kas ļauj paredzēt, par kādām darbībām vai bezdarbību var tikt piemērota kumulācija, un, treškārt, attiecīgie procesi ir veikti pietiekami koordinētā un laikā tuvinātā veidā.

[Paraksti]